

РЕШЕНИЕ

№ 26660

гр. София, 10.12.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 11 състав, в публично заседание на 04.11.2024 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Петя Стоилова

при участието на секретаря Цветанка Митакева и при участието на прокурора Стоян Димитров, като разгледа дело номер **4269** по описа за **2022** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.203 и сл. от АПК1 вр. с чл.285 от ЗИНЗС във вр. с чл.1, ал.1 от ЗОДОВ.

Образувано е по искова молба, подадена от Е. Д. М. с ЕГН от [населено място], понастоящем в Затвора С., срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ – С., за присъждане на сумата от 20 000лв. за неимуществени вреди, за периода от 11.02.2020г. до 11.02.2021г., поради поставянето му в килия, пълна с дървеници.

С Определение от 28.12.2023г. АССГ 12 състав отменя определението си, с което е приключил съдебното дирене и дал ход по същество на настоящото дело и служебно е присъединил за общо разглеждане адм. дело с №9004/2003г. по описа на същия 12 състав, ведно с присъединеното преди това към него дело адм. д. 9005/2023г. на АССГ 23 състав.

По дело 9004/23г. исковата молба на Е. Д. М. е срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ – С., за присъждане на сумата от 20 000лв. за неимуществени вреди, за периода от 11.02.2020г. до 11.02.2022г., поради поставянето му в килия, пълна с дървеници. По дело 9005/23г. исковата молба е подадена от Е. Д. М. срещу ГДИН за присъждане на сумата от 50 000 лв., представляваща обезщетение за неимуществени вреди, претърпени в периода от 11.02.2020г. до 11.02.2022г., вследствие на лоши хигиенни условия и в частност: невземане на мерки срещу популацията от хлебарки.

С Определение от 15.01.2024г. АССГ 12 състав се е отвел от разглеждането на делото, поради което е разпределено на настоящия състав.

По Разпореждане на съда от 19.01.2024г. за предмета на ахд №11630/22г. АССГ 21 състав уведомява, че има постановено от него Решение №38 от 03.01.2024г., което не е влязло в сила към момента, по искова молба от Е. Д. М. срещу ГДИН за заплащане на обезщетение за претърпени неимуществени вреди в размер на 20 000 лв., ведно със законната лихва по време на престоя му за периода от 12.02.2021г. до 22.12.2022г. в Затвора С., поради ухапване от дървеници през деня и нощта. С цитираното решение исковата молба е отхвърлена изцяло. Към датата на приключване на устните състезания по настоящото дело Решение №38 от 03.01.2024г. не е влязло в законна сила, постъпила е касационна жалба.

В открито съдебно заседание, ищецът се явява лично и с адв. Ю.. Поддържа исковата молба по съображения, подробно изложение в нея. Претендира присъждане на разноски по чл.38, ал.2 от ЗАдв.

Ответникът Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ се представлява от юрисконсулт, оспорва исковата молба, като моли същата да бъде отхвърлена като недоказана по основание и размер.

Прокурор Д. от СГП намира исковата претенция за неоснователна, като не са доказани всички задължителни елементи от фактическия състав на чл.1, ал.1 от ЗОДОВ.

Административен съд София - град, I отделение, 11-ти състав, предвид наведените в съединените искови молби доводи, след като се запозна с приетите по делото гласни и писмени доказателства, намира за установено от фактическа страна следното:

Между страните не се спори, че Е. Д. М. изтърпява наказание „лишаване от свобода“ в затвора [населено място]. Същият пребивава в затвора С. от 05.06.2015г., като за периода от 11.02.2020г. до 11.02.2021г. не е заявил оплаквания от ухапване от насекоми, нито е получавал антиалергични медикаменти за външно приложение или перорални (съгласно медицинска справка, изготвена от директор на МЦ - затвора С. към 21.07.2022г. Л. св. М. е разпределен за 5-та група на 05.05.20г., настанен е в спално помещение №16, няма данни да е местен в друго помещение до 21.07.22г. Според докладна записка от ИСДВР – 5-та група на лист 20 от делото, съгласно договор с фирма, сключен от ГД“ИН“, периодично се извършват дезинфекции и дератизация на всички групи, канцеларии, складови и сервизни помещения С цел овладяване на популацията от вредители на територията на затвора С., със Заповед №Р-48/27.02.20г. на началника на затвора на лишените от свобода се разрешава да получат препарати по тяхна молба. Не се съобщава дали л. св. М. е подавал молба за получаване на препарати, тъй като досието му не е налично в затвора С., изпратено е на СГС. Не е подавал молба за преместване в друго помещение. До 05.05.20г. е бил настанен в спално помещение №11 на 11-та група, когато след получаването на окончателна присъда е преместен в 5 група. Всеки месец на лишените от свобода са давани съответните препарати за почистване и хигиенизиране на помещенията – сапуни, прах, белина и др., има възможност за закупуване на допълнителни почистващи препарати от магазина на затвора. Спалните помещения, според справка от ИСДВР – 11 група на лист 22 от делото се почистват и хигиенизират от самите лишени от свобода, които са настанени в тях, в изпълнение уредбата на чл.178 от ППЗИНЗС. Общите части, като коридора на групата, тоалетните, банята и стълбището се почистват от лишените от свобода, които са назначени със заповед на работа по реда на чл.80 от ЗИНЗС. Веднъж в месеца се изтупват одеялата и олекотените

завивки, а минимум еднократно на ден се хигиенизират спалните помещения с различни препарати. Веднъж в седмицата по график се извършва изпиране на дрехите и спалното бельо, изпирането на одеялата и олекотените завивки се извършва два пъти в годината. Съгласно договор с фирма „ДДД-1“ ООД, сключен от ГД „ИН“ редовно се извършват дезинфекции и дератизации на всички групи, канцеларии, складови и сервизни помещения, СБАЛЛС и кухненския блок. По делото е приложен договор от 13.11.2018г., сключен между ГД„ИН“ и „ДДД-1“ООД; договор от 20.01.2021г., сключен между ГД„ИН“ и ДЗЗД „Фаворит Мениджмънт“ за извършване на дезинсекция и дератизация на сградите на ГД„ИН“ и териториалните й служби , фактури за изплатени суми по договорите, протоколи за ДДД обработка от 18.09.20г.; 24.08.20г. и др., фактури за закупени препарати против дървеници.

Според докладна записка от ИСДВР – 5 гр. на лист 105 от делото, към дата 24.02.2023г. л.св. М. е настанен в спално помещение №16 в 5-та група. В периода от 11.02.20г. до 11.02.21г. в същото спално помещение №16 е имало още двама лишени от свобода. Ежемесечно администрацията на затвора осигурява на всеки лишен от свобода по 400гр. прах и 3 броя сапун, за почистване на общите части се назначават на работа отговорници, които получават препарати за хигиенизирането им. В периода 11.02.20г. до датата на докладната 24.02.23г. л. св. М. е подал 3 бр. молби за получаване на препарат за дървеници на дати 03.08.21г. (получил е); 12.10.22г. (няма данни да е получил) и 23.11.22г. (получил е препарат). Представени са от ответника заповеди относно организацията на работата в пералнята и поддържане на хигиената в спалните помещения от 12.12.2014г.; заповед №Л-48/27.02.2020г. относно овладяване на популацията на дървеници и вредители на територията на затвора С., с цел гарантиране на физическото и психическото здраве на лишените от свобода., съгласно която са определени максимален брой флакони 30бр. на група за третиране на дървеници и вредители и ред за получаването им от лишените от свобода, чрез подаване на молба до ИСДВР, която да се разгледа от комисия, назначена със същата заповед. Разпорежда се контролирано третиране с препаратите, тъй като при честа употреба на ДДД препарати се създава резистентност.

На лист 124 от делото е приложено писмо от Столична регионална здравна инспекция, с което във връзка с протоколно определение от 20.03.23г. на съда са представени протоколи за извършена проверка в затвора С. през 2019г., 2020г.2021г. и предписаните за провеждане задължителни хигиенни и противоепидемични мерки.

На 10.02.2020г. е извършена проверка в затвора С. и СБАЛЛС по отношение на цялостните ДДД мероприятия във връзка с подадена жалба от 20.01.2020г. в СЗИ от задържано лице и по жалба от 17.01.20г. за наличие на хлебарки в храна, предоставяне от кухнята към затвора, по сигнала са извършени допълнителни проверки на 10.02.2020г. и 14.02.2020г. на 14.05.2020г. и е извършена проверка във връзка с жалба в СРЗИ на задържано лице за наличие на хлебарки и дървеници в 11-та и 13-група. на 28.05.2020г. отново е извършена проверка за наличие на хлебарки, дървеници и лоша хигиена. Според изпратените от СЗИ 14 броя констативни протоколи, обработката по дезинсекция на всички помещения се извършва, съгласно представения договор на период 2 месеца или 6 пъти в годината. В даденото Предписание за провеждане на задължителни хигиенни и противоепидемични мерки от 15.08.2019г. (лист 140), предвид спецификата на обекта и масовото наличие на вредители (инсекти – хлебарки и постелна дървеница) на територията на затвора, тази регламентирана периодика е недостатъчна. хигиената в общите помещения и в килиите на 11-та група

е занижена, в килиите е констатирано масово присъствие на хлебарки на различни стадии на развитие, в някои килии са открити дървеници – във всички стадии на развитие, в килия 15 на 11 група – следи от присъствие на гризачи, в помещенията от кухненския блок - единични екземпляри от хлебарки и мухи, в миялното помещение липсва сифон, което позволява навлизането и заселването на вредители. Извършен е мониторинг и на други помещения, чрез налагане на лепливи детектори, които са отчели масова заселеност с хлебарки и живи екземпляри от постелна дървеница. Като резултат се създават условия за развитие и разпространение на редица насекоми и гризачи – вектори за разпространение на заразни и паразитни болести.

По делото е прието заключение на назначената от съда Съдебно – медицинска експертиза, изготвено от проф. д-р Н. Ц. – Х., ДМ, Д., която е отговорила на въпрос: Какви увреждания на здравословното състояние могат да причинят множество ухапвания от дървеници? Какви рискове крие това? Носят ли зарази? Ако да - от какъв вид и какви са рисковете от подобно „съжителстване“ с тези насекоми. Вещото лице е проверило приложените по делото документи, табличен отчет VI „Хигиенно-противоепидемична дейност за дезинфекция, дезинсекция и дератизация в местата за лишаване от свобода“, предоставен му от ГД „ИН“, медицинския картон на Е. М. за периода от 2006 до 2022 г., Доклад и протокол от Апелативен специализиран наказателен съд за рентгеново изследване във ВМА на ищеца от 11.11.2020 г. по повод предходна експертиза, Протокол от 09.09.2020г. за проведена КСМЕ относно компютърна томография на дясна подбедрица. Дава общи пояснения, че като гнездови паразит - кръвосмучещо насекомо, дървеницата попада в жилища, обществени сгради и др. Пренася се чрез мебели, кашони, багажи и така попада при човека. Публичните институции в по-голяма степен са благоприятни места за дървениците, поради това, че са по-трудни за защита от тях. Заразяването с дървеници става при отсъствието на лична хигиена, както и занижен контрол. Спазването на битова хигиена е от съществено значение, както и ежедневно наблюдение за пълна визуална инспекция, вкл. фенерче и лупа, поради малкия им размер; наличие на малки кафеникави петна по повърхностите, снесени яйца и останки от линееенето им, както и специфична неприятна миризма, наподобяваща мухъл. Хранят се главно през нощта, кръвосмучат почти безболезнено за хората. След това пропълзват на място за преработка на храната.

Най-често предизвикват кожни промени - обриви със зачервяване до малки или по-големи мехури. Предизвикват сърбеж, а при масови ухапвания хората са уморени или даже имат повишаване на температурата. Много рядко могат да предизвикат васкулит (възпаление на кръвоносните съдове). Не разпространяват инфекциозни болести. Въздействието върху здравния статус се характеризира с: Откриване на червени петна (главно по открити части на тялото, като ръце, лице, шия, крака, които сърбят) без видими промени в червените петна, като точки и др. по тях. Ухапванията, както отбелязах са безболезнени, поради това, че отделят специфичен обезболяващ секрет. Причиняват неприятни сърбежи и впоследствие се образуват малки пъпки. За отбелязване на масово нахапване може да се достигне до алергични реакции, вкл. алергичен шок с фатален край. Предизвикват при някои лезии или екземи. Д. не пренасят болести.

Здравословното състояние на ищеца се характеризира с обичайни промени, отразени в медицинския картон на Е. М.. Това са единствено сърбеж и зачервяване от ухапванията по кожата, които отзвучават за няколко дни.

Не са били регистрирани в медицинския картон по - тежки алергични реакции като алергичен шок, които са характерни за ухапвания от този вид кръвосмучещи паразити. Отражено е друго болестно състояние на фрактура на дясна подбедрица. Рискът от такива ухапвания е минимален за здравето поради това, че дървениците не пренасят зарази. Трябва да се има предвид обаче и съществуването и на други паразити в местата за излежаване на наказанията като бълхи, хлебарки и т.н., което в случая няма отразено в медицинския му картон и следователно не е било нарушено здравословното му състояние.

Вещите лица Доц. д-р Д. В. Б. (научна специалност – „Здравословни и безопасни условия на труд“, медицинска специалност „Психиатрия“ и Д. И. П. - психолог на 16.09.2023 г., след освидетелстване на Е. Д. М. по назначената комплексна Психолого - психиатрична експертиза (лист 242 от делото) са отговорили на следните поставени от съда въпроси: Какво е психичното състояние на конкретното лице? Страдало ли е то и страда ли към момента от психично заболяване и от какво? Провеждало ли е лечение по този повод? Как интерпретира факти и събития спрямо личностовите си характеристики?

От материалите по делото, психиатричния преглед и психологичното изследване извършен от вещите лица и приложената документация коментар е направен в следните направления:

- относно общото здравословно състояние: От приложените медицински документи в административно дело № 4269/2022 г. са регистрирани следните соматичните заболявания : Астигматизам-2016 г.; Гонартроза неуточнена - 2017 г.; Други увреждания на ставния хрущял- 2018 г.; Увреждания на брахиалния плексус-2019 г.; Есенциална (първична) хипертония-2019 г.; Хипертонично сърце без (застойна) сърдечна недостатъчност-2022 г.

Наличието на соматични заболявания характеризирали общото здравословно състояние на Осв. М. и сами по себе си нямат пряко отношение към психичните годности на едно лице, а само могат да бъдат интерпретирани, като етиологични фактори при евентуално възникнала промяна в психичното състояние на съответното лице.

- относно наличие на душевно заболяване, което би имало отношение към годността на лицето да дава достоверна информация за факти и събития: От комплексните психиатрични и психологични изследвания - отсъстват данни за наличие към настоящият момент на психично заболяване. Няма данни Осв. М. да е наследствено обременен с психични заболявания, епилепсия или алкохолизъм.

Обективните данни за физическо и психическо му развитие говорят, че той се е развивал правилно, съответно на възрастовите норми. Живял е и е отгледан в благоприятна семейна среда. В личностов план не са налице характерови аномалии, излизащи от рамките на нормата, в смисъла на личностово разстройство (психопатия). Към момента на изследването не се установяват клинични маркери за наличието на психотично разстройство от психо-органичния и ендогенния регистър. Липсват анамнезни данни за зависимост към алкохол или други психоактивни вещества.

При проведените изследвания не се откриват болестни разстройства на съзнанието /количествено (патологично) и качествено/: за дезориентация, за илюзорно преобразуване на реални възприятия, за налудно интерпретиране на факти и събития, за поведенческа дезорганизация у Осв. М., както за предходен период, така и по време на освидетелстването. При него няма данни за болестно повишена внушаемост и

фантастност.

Интелектуалните възможности на Осв. М. са в границите на норма.

Анализирайки данните от психологичното и психиатричното изследване, експертите считат, че осв. М. към настоящия момент е психично здрав, с интелектуални възможности в границите на нормата и има добри възможности да възприема, запомня и възпроизвежда конкретни факти и събития, имащи значение за делото и да дава достоверни обяснения за тях. Няма основание да се приеме наличие на промяна в психичното му състояние в периода 11.02.2020г. до 11.02.2021г., отговарящи на определено психично разстройство, включено в МКБ-10.

Относно фините мотивационно-поведенчески елементи на сегашното психологично състояние на Осв. М. е направен допълнителен коментар: „Видно от психиатричния преглед и психологичното изследване във функционирането на личността на Осв. М. и мотивацията на поведенческо ниво се набелязват акценти в личностовата структура свързани с нарцистични и „скрити“ агресивни тенденции, които не покриват критериите за личностово разстройство и остават в границите на широката личностова норма, но които на ниво мотивация на поведението се изразяват в изострена чувствителност за собствена справедливост и непримиримост към общата несправедливост в конкретна среда, обобщени от него като: „Моята основна теза е, че живеем в лъжа“. Изхождайки от тази теза е налице стремеж към отстояване „на всяка цена“ неговата правота /декларира, че от 24.11.2013 г. до сега е завел около 500 дела/. От проведените изследвания експертите са останали с впечатление, че чувство на единствена правота доминира в отговорите му от една страна, но когато се касае за неговите личностови характеристики - заема защитна позиция и не желае да дава информация за себе си, която не може да контролира. Това е видно и от отговорите по време на психологичното изследване: Осв. отказва да направи теста на Л. и тест „Несъществуващо животно“. Осв. се самоописва в невротична депресия, има леко изразена тенденция към вътрешен локус на контрол. Склонен е да приписва резултатите от действията на своите усилия, качества или умения, както и на външни фактори и обстоятелства.

Ако се приеме хипотезата, че конкретен вреден фактор - стресор (наличие на дървеници) в средата на пребиваване на Осв. М. - затвора, са довели при него до конкретни стресови изживявания описани от него като : „безпокойство, страх, безисходица, безнадежност... развих панически атаки, депресия и хипертония. ...една година не съм спал от дървениците....разбиха ми е нервите и ми се разруши здравето...“, вещите лица поставят реторично въпроса биха ли от научна гледна точка могли да приемат единствено този фактор за причина за декларираните преживявания, без да разгледат всички останали фактори, характеризиращи затворническата среда, изхождайки от основната хипотеза, че тя е място за изтърпяване на наказания?

От приложените цитати в обсъждането е видно, че нормалпсихологичния стрес, в който хората изпадат ежедневно е динамично сложно взаимодействие между личностовите особености на човека и всички фактори обуславящи заобикалящата го среда, поради което не може да се приеме хипотезата, от психиатрична и психологична гледна точка, че конкретен вреден фактор /наличие на дървеници/ в средата на пребиваване на Осв. /затвора/ е

единствената причина, довела при него до конкретни стресови изживявания описани от самия него като: „безпокойство, страх, безисходица, безнадежност, панически атаки, депресия и хипертония...“, без да бъдат разгледани всички останали фактори, характеризиращи затворническата среда, изхождайки от основната хипотеза, че тя е място за изтърпяване на наказания.

В проведеното на 03.07.2023г. о.с.з. съдът е снел свидетелските показания на свидетеля М. В. П., който в периода от 2019 г. - лятото до лятото на 2020г. е бил в едно спално помещение в Централния затвор с ищеца М.. Потвърждава, че в килиите има дървеници и хлебарки - по кабелите на инсталацията, по телевизора, по дюшеците, по ръбовете на вишката, по пода, по дрехите. Те са навсякъде. По дупки в стената имат гнезда. Правен е ремонт в помещението. Първоначално в 11-та група се намирали в 3-та килия, по стените ходели дървеници. В дупките на стените има гнезда на дървеници - има стотици дървеници. По повод ремонта ги преместили в 11 стая, на 11-та група, преди пролетта 2020 г., началото на годината и в тази стая, в дюшеците имало дървеници. В ръбовете на леглата има дървеници. М. го хапели много дървениците. Не можел да спи през нощта, имало петна от размазани дървеници на стената. Дюшеците на се били изпарявани. Идвала външна фирма за обезпаразитяване, но неефективно, само ги разбунтували повече. М. имал по кожата малки червени пъпчици, сърбящи. Имали по слабините и под мишниците такива пъпки.

В проведеното на 11.12.2023г. о.с.з. е разпитан свидетелят М. Г. Ц., изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“, който за периода от 11.02.2020 г. до 11.02.2021 г. е бил заедно с ищеца Е. М. в СЦЗ - V група, килия срещу килия. Няколко пъти на ден е влизал в 16 килия, за да иска лист за писмо и други консумативи. Там по стените ходели много на брой дървеници, имало кръв от тяхното убиване и размазване по стената, по леглото, по самия дюшек, дори и по дрехите и по яката на г-н М.. Целият бил обринат от ухапвания. Дървеници има и в дупките по стените в килиите, в решетките и в железните легла. Единствено дървеници няма в храната. М. не можел да спи. Когато отишъл на доктор не му дали нито никакви мазила, нито никакви лекарства, нито се взели никакви обезпаразитяващи мерки. Това се отразило на поведението на М. и на здравословното му състояние, спрял да се храни и да спортува активно, както прави обикновено. Станал дори асоциален, неконтрактен, спрял да контактува с хората. Постоянно М. изразявал претенции пред управата на затвора, че е пълно с дървеници и до ден днешен.

Във връзка с твърденията за наличие на хлебарки в затвора С., по искане на ищеца са разпитани свидетелите М. В. П. (повторно, след съединяване на делата) и И. А. А.. Свидетелят П. е бил в една килия с М. през 2019 г.- 2020 месец около есента на 2019 г. до 2020 г. (30 май - началото на юни). Потвърждава, че в килията е имало хлебарки и дървеници, на някои места и плъхове. Хлебарките лаят по главата, падат по храната, по чиниите, където има дрехи се пъхат в тях. Пръскат от затворническата администрация, но разтворът е много разреден, излизат повече хлебарки. Някои хора се обриват, други се погнусяват или имат уплах. Ищецът М. постоянно се оплаквал, не можел да се храни, изпитвал безпокойство, безпомощност, имало екскременти

от насекоми по чините, по масите, по документите, на листата. Към момента положението е същото. Излизат от тръбите, от канализацията, от дупките, от стените, от коридора идват. М. през нощта се будел от шума на хлебарките, които пълзят по хартиите. В килията М. държал документите си по всички дела, които води и хлебарките лазели по тях, будел се от шума. Това са книжа от съдебни процеси и не се изхвърлят, тъй като те са по различни дела документи. Вече като свърши това дело се опаковат в черен чувал, завързан с канап, ищецът си ги слага в черен чувал, така ги архивира и продължава да си държи в килията. В килията имало десетина пълни чувала с хартия.

Свидетелят И. А. А. е бил с г-н М. през 2019 г. лятото 3-4 месеца в една група, срещуположни килии. В килията, в която е бил имало инсекти, дали е неговата или друга е пълно с дървеници, хлебарки. Пръскали на три-четири месеца, като се напръскат се размножават и стават повече. В 11 група хлебарките лазели храната, документите и дрехите. Абсолютно всеки се е будил и е изпитвал отвращение от тях, Самият свидетел А. се чувствал безпомощен, имал страх, не можел да заспи. Хлебарки имало хиляди, ядяли от храната на затворниците, хладилници нямало, използвали примитивни кофи със студена вода за съхранение на храната, затова хлебарките лазели по нея, по посудата, по дрехите. След 2019г. свидетелят е бил преместен в 7 група, а г-н М. останал в 11 група.

При така установената фактическа обстановка, съдът намира от правна страна следното:

На основание чл. 203, ал. 1 АПК, исковете за обезщетения за вреди, причинени на граждани или юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица се разглеждат по реда на тази глава. За неуредените въпроси за имуществената отговорност се прилагат разпоредбите на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ) или на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража. Според чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС, държавата отговаря за вредите, причинени на лишени от свобода и задържани под стража от специализираните органи по изпълнение на наказанията в резултат на нарушения на чл. 3 от ЗИНЗС, съгласно който осъдените и задържаните под стража не могат да бъдат подлагани на изтезания, на жестоко, нечовешко или унизително отношение, като в ал. 2 на същия член е посочено, че за изтезания, жестоко, нечовешко или унизително отношение се смятат и поставянето в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода или задържането под стража, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждаат чувство на страх, незащитеност или малоценност.

За да бъде приета основателност на иска за вреди с правно основание чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС, следва кумулативно да бъдат доказани: акт, действие и/или бездействие на специализираните органи по изпълнение на наказанията, с което се нарушава чл. 3 от ЗИНЗС и настъпила, в резултат на

нарушението неимуществена вреда в правната сфера на ищеца, която се предполага до доказване на противното по силата на въведената с разпоредбата на чл. 284, ал. 5 от ЗИНЗС оборима презумпция. Следователно, отговорността на държавата се ангажира при доказано подлагане на изтезания, на жестоко, нечовешко или унижително отношение (чл. 3, ал. 1), както при поставянето на лицата в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ или „задържане под стража“, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност (чл. 3, ал. 2).

В случая, ищецът претендира обезщетение за претърпени от него неимуществени вреди, поради нехигиеничните, поради това и неблагоприятни за здравето му (психическо и физическо) битови условия в помещенията, в които е бил настанен в затвора С., в които помещения е имало дървеници и хлебарки в количество, несъвместимо с нормалния човешки живот, поради което, това се явява жестоко и нечовешко, унижително отношение на затворническата администрация към него. В исковата молба са посочени като основания за претенциите номера на членове от ЕКЗПЧ, ДФЕС, ДЕС, ХОПЕС и МПГПП на ООН, но в националния закон има достатъчно ясно формулирано и съответстващо на фактическата обстановка основание за обезщетяване на неимуществени вреди, поради което съдът, който е единствено компетентен да определи правното основание за разглеждане на иска го е квалифицирал по реда на чл.203 и сл. от АПК, вр. с чл.285 от ЗИНЗС, вр. с чл.1, ал.1 от ЗОДОВ.

Искът е предявен срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ - юридическо лице, осъществяващо прякото ръководство и контрол върху дейността на местата за лишаване от свобода, с териториални служби, каквито са затворите и областните служби „Изпълнение на наказанията“ - надлежен ответник по чл.205 от АПК, вр. с чл.285, ал.1 от ЗИНЗС.

Според Доклад на Националния превантивен механизъм за извършени по заповед от 08.07.2019г. на О. на Република България проверки в Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“; затвора в [населено място]; Общежитията „К.“ и „К.“; арестите на [улица]и ул. „М-р В.“, (служебно известен на съда от други дела срещу ГД“ИН“, публикуван на Интернет страницата на О. на РБългария) „...Проблемът относно наличие на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода е системен. Независимо от периодичното месечно пръскане, то е неефективно. Някъде лишените от свобода твърдят, че пръскането води само до раздвижване на хлебарките...“ Независимо, че докладът не обхваща целия исков период, съдът приема, че по делото не са налице данни, които да оборят официално потвърдената информация на О. на Република България, относно дългогодишен проблем с наличието на хлебарки и дървеници. Напротив, свидетелските показания в тази насока също са безпротиворечиви и установяват, че в затвора в

[населено място] има системен проблем с наличието на популации от тези насекоми.

Следва от съда да се приложат установените за защита на правото по чл. 3 ЕКПЧ стандарти, съгласно практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), в постановеното пилотно решение по делото Н. и др. срещу България от 27.01.2015г, в което Европейският съд е дал генерални мерки за преодоляване на проблемите на условията в затворите, нарушаващи забраната по чл. 3 ЕКПЧ. В решението Н. ясно се сочи, по какъв начин следва да се прилага българският закон, предоставящ компенсаторно средство, за да може да изпълни изискването за ефективно вътрешноправно компенсаторно средство за защита от нарушаване на чл. 3 ЕКПЧ. Както е посочено в §226 и §227 от решението по делото Н. и др. срещу България чл. 3 от Конвенцията защитава една от основните ценности на демократичното общество. Той забранява по абсолютен начин изтезанията или нечовешкото или унижително отношение или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата. За да попадне в обхвата на този член, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото, като продължителността на отношението, физическите и психическите последици и в някои случаи пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата.

Въпреки че малтретиране, което постига този минимум, често включва действителна телесна повреда или силно физическо или психическо страдание, дори и при липса на такива, когато отношението унижава или принижавя човек, показвайки липса на уважение или води до засягане на неговото човешко достойнство, или предизвиква чувство на страх, страдание или малоценност, което може да разбие моралната и физическата устойчивост на този човек, то също може да попадне в обхвата на забраната на чл.3. Както посочва ЕСПЧ, в оценката на условията на задържане по чл. 3 от Конвенцията е особено важно да бъде взето предвид кумулативното въздействие на тези условия, както и конкретните твърдения, направени от въпросното лице, и времето, което то е прекарало в тези условия.

Относно ефекта на борбата с инсекти, в § 243 от пилотното решение по делото Н. и др. срещу България за условията в българските затвори се споменава, че затворническите власти трябва да се справят с този проблем, чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи продукти, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите, по-специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна. От представените протоколи и свидетелските показания се установява, че се пръска редовно срещу дървеници, но властите не са се справили с проблема.

Ищецът навежда доводи за лоши битови условия в помещенията за настаняване - конкретно наличие на инсекти - дървеници и хлебарки, които го хапели и му причинявали физически (сърбеж, зачервяване, подуване и психически (страх, ужас, погнуса, шум, паника) страдания в несъответствие с основни санитарни и хигиенни изисквания. Законът забранява осъдените и задържани лица да бъдат подлагани на изтезания, на жестоко и унижително отношение и задължава държавата да им осигури от една страна, условия,

съобразени с уважението към човешкото достойнство, от друга - начинът и методът на изпълнение на наказанието да не ги подлага на страдание или трудности от степен над неизбежното ниво на страдание, присъщо на задържането, и от трета - като се има предвид практическите нужди на задържането, тяхното здравословно и физическо състояние да бъдат адекватно гарантирани.

От показанията на свидетелите безспорно се установява, че в затвора С. и конкретно в килиите, в които ищецът е пребивавал през общия по съединените дела исков период от 11.02.2020г. до 22.12.2022г. е имало застрашаващо човешкото здраве количество хлебарки и дървеници. Въпреки извършваните регулярно дезинфекции и дезинсекции от фирма „ДДД-1“ ООД и ДЗЗД „Фаворит мениджмънт“ по договори, сключени с ГД „ИН“, инсектите не са ликвидирани успешно. Проверки са били извършвани от Столична здравна инспекция през 2020 и 2021г. и са издадени задължителни предписания за провеждане на хигиенни и противоепидемични мерки. Отчетено е, че предвид спецификата на обекта и масовото наличие на вредители – инсекти хлебарки и постелна дървеница регламентираната периодика на дезинсекция по 6 пъти в годината (през два месеца) е недостатъчна. Констатирана е масова заселеност с хлебарки и живи екземпляри от постелна дървеница в различен стадий на развитие, които създават условия за разпространение на заразни и паразитни болести.

Свидетелят П., който в част от исковия период е бил в едно спално помещение с ищеца, потвърждава с пълна категоричност наличието на дървеници и хлебарки в две отделни съдебни заседания, като подробните му показания не следва да бъдат преповтаряни. Същото се отнася и за свидетеля Ц., с който М. е бил в една група, килия срещу килия в периода 11.02.2020г. до 11.02.2021г., но ежедневно посещавал М. в 16 килия. Свидетелят А. в исковия период не е бил заедно с М. в едно спално помещение, но също дава сведения, подкрепящи твърденията на останалите разпитани лишени от свобода, че хлебарки и дървеници е имало във всяко едно помещение, в коридорите, в кухнята.

Назначената по делото Съдебно – медицинска експертиза е дала заключение, че ухапванията от дървеница предизвикват кожни проблеми – обриви със зачервяване от малки до по-големи мехури, предизвикват сърбеж, при масово ухапване хората са уморени, могат да вдигнат температура, възможно е да предизвикат васкулит (възпаление на кръвоносните съдове). При масово нахапване може да се достигне до алергични реакции, включително алергичен шок с фатален край. При някои хора предизвикват лезии и екземи.

Вещите лица по назначената Психолого - психиатрична експертиза, след като са прегледали ищеца са констатирали наличие на интелектуални възможности в границите на нормата и акценти в личностовата структура, свързани с нарцистични и скрити агресивни тенденции, но заключават, че към настоящият момент Е. М. е психично здрав и има добри възможности да възприема и възпроизвежда конкретни факти и събития, имащи значение за делото, като няма основания да се приеме наличие на промяна в психичното му състояние в периода 11.02.2020г. до 11.02.2021г., отговарящи на определено психично разстройство, включено в МКБ -10. Независимо от

тази констатация на вещите лица, която се отнася не по принцип, а само за психиатричните диагнози, посочени в МКБ -10, безспорни за съда са негативните последици върху психиката на всеки един човек, което причинява наличието на голяма популация от хлебарки и дървеници в помещенията, които той ежедневно обитава. Тези негативни по отношение на психическото състояние последици, без да е нужно да се стига до болестни отклонения, са безпокойство, страх, безизходица, безсъние, тревожност и т.н., а самото наличие на инсекти в килиите, които пречат на нормалния начин на битуване предполага настъпването на вреди за лицата, подложени на такъв вид малтретиране. В духа на съвременните разбирания за хуманност и защитими от закона права на човека, лишените от свобода не следва да са лишени от нормални, човешки, неунизителни условия на живот в затвора, тъй като не тази е целта на наказателната репресия. Именно това има предвид и ЕСПЧ, обяснявайки, че малтретиране може да има, дори да липсват конкретни действителни телесни повреди или силно физическо или психическо страдание, достатъчно е отношението да унижава или принизява човек, показвайки липса на уважение или да засяга неговото човешко достойнство, като предизвиква чувство на страх, страдание или малоценност, което може да разбие моралната и физическата му устойчивост. Тъй като безспорно се доказва наличие на процесните инсекти в затвора С. в исковия период и предвид развитите съображения за настъпване на вреди, независимо дали по делото са доказани конкретни телесни или психически увреди на ищеца, следва да се приеме за осъществен и състава на отговорността на държавата за претендираните неимуществени вреди по чл.1, ал.1 от ЗОДОВ вр. с чл. 285 от ЗИНЗС.

В случая е установено по делото неизпълнение на законови задължения – неосигуряване на благоприятни и хигиенични условия при изтърпяване на наказанието лишаване от свобода в исковия период от 11.02.2020г. до 11.02.2022г. От събраните по делото доказателства се установява, че в помещението, в което е бил настанен ищеца в Затвора [населено място] е имало множество дървеници и хлебарки, които не са били унищожени при извършваните дезинсекция и дератизация от фирмите, на които това е възложено с представените договори за обществена поръчка. Въпреки провежданите от администрацията дейности за дезинфекция, дезинсекция и дератизация, същите не са били достатъчно ефективни и ефикасни, с оглед установеното от свидетелите, че проблемът с дървениците е постоянен, че е имало дори периоди, когато администрацията е разрешавала на лишените от свобода сами да си внасят препарати за борба с инсектите, тъй като не може да се справи с проблема. От своя страна ответникът не ангажира достатъчно доказателства, опровергаващи твърдението за наличие на дървеници в спалното помещение, в което е бил настанен ищеца за исковия период. Наличието на предприети действия за обезпаразитяване не обуславя извод за изпълнение на задълженията на затворническата администрация при липса на резултат от така извършваните дейности по дезинфекция, дезинсекция и дератизация.

От установеното по делото неизпълнение не следва автоматично обезщетяване на причинените неимуществени вреди в парично изражение,

възприето за дължимо от този, чиито права са нарушени, съобразно неговото лично, субективно усещане. Естеството и характерът на причиненото страдание съдът следва да прецени не само от страна на субективното възприятие и усещане на пострадалия за причинена вреда, но и с конкретните факти, от които тя произтича и най-вече обезщетението следва да е съобразено с общите схващания за справедливост, съобразени от съда при условията на чл. 52 от Закона за задълженията и договорите. Същият следва да отчете интензитета на негативните преживявания на пострадалия, за който не се доказва от назначените експертизи да страда от конкретно психическо или свързано с наличието на инсекти в затвора физическо заболяване, но безспорно е бил принуден да пребивава в нехуманни и унижителни за човешкото достойнство условия и да съобрази, че свидетелите дават показания за наличието на множество чували с документи, съхранявани от М. в килията, където инсектите могат необезпокоявани да се крият и размножават, а хлебарките дори и да се хранят с хартия. Съдът счита, че не на последно място при обезщетяването е обществено оправдано да се съобрази и стандарта на живот в страната, в общия дух на новите решения на ЕСПЧ по дела, касаещи оплаквания за лоши условия в местата за лишаване от свобода.

Гореизложеното е основание за съда да определи обезщетението под посочения от ЕСПЧ размер, или такова в размер на 4 лева на ден, което приема за справедливо за претърпените от ищеца неимуществени вреди. Изводите си АССГ, 11 състав съобрази и с установената съдебна практика по сходни дела (Решение №2451/19г.; Решение №2475/19г.; Решение №204/20г.; Решение №1063/19г.; Решение №357/21г.; Решение №1776/24г. по адм.д. 8648/23г.; Решение №776/24г. по адм.д 3809/23г. всички на АССГ), както и Решение №689/20 г. по адм. д. 2442/2018г. на ВАС.

В настоящото дело са обединени за разглеждане претенции на Е. М. по три отделни искиви молби (вкл. по ахд 9004/2023г. и ахд 9005/2023г.), като в съвкупност периодите визирани в тях частично се припокриват, но началото им е 11.02.2020г., а края - 11.02.2022г. В периода 11.02.2020г. до 11.02.2021г. се претендират вреди от наличието на дървеници; от 11.02.2020г. до 11.02.2022г. също от дървеници (има пълно припокриване за времето от 11.02.2020г. до 11.02.2021г.), а от 11.02.2020г. до 11.02.2022г. се претендират вреди от наличието на хлебарки. Вредите от нехуманните условия, при които е бил поставен ищеца в затвора следва да се обезщетят в тяхната съвкупност, независимо от това, че произтичат от различни неблагоприятни фактори, като се вземе предвид тяхното кумулативно вредно въздействие върху телесното и психическото здраве на ищеца. Поради това и съдът е съединил исковите претенции по различните дела за общо разглеждане с Определението си от 28.12.2023г.

За периода от 12.02.2021г. до 22.12.2022г. за обезщетение за вреди от ухапване от дървеници ищецът е завел друго дело (11630/22г.), което не е приключило с влязъл в сила съдебен акт, поради което исковата претенция частично следва да се остави без разглеждане по отношение на този неблагоприятен фактор (наличие на дървеници) и в тази част делото да се прекрати, а в периода 12.02.21г. до 11.02.22г. да се присъди обезщетение

наполовина – по 2 лева на ден. Следователно в периода 11.02.20г. до 11.02.21г. (366 дни) се дължат по 4 лева – общо 1464лв; а в периода 12.02.21г. до 11.02.22г. (365 дни) по 2 лева – общо 730лв., или всичко 2194лв. парично обезщетение за иския период. В останалата част, за сумата над 2194лева искът е неоснователен и недоказан, поради което следва да се отхвърли.

На ответника не се дължи юрисконсултско възнаграждение, на основание чл. 286, ал. 2 от ЗИНЗС, предвид частичното уважаване на иска.

Воден от горното и на основание чл. 203 и следващите от АПК, Административен съд София -град,

РЕШИ:

ОСЪЖДА Главна дирекция "Изпълнение на наказанията", на основание чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС да заплати на Е. Д. М., ЕГН от [населено място], понастоящем лишен от свобода в Затвора С. сумата от **2194 /две хиляди сто и деветдесет и четири/ лева** за причинените му неимуществени вреди от поставянето му в **неблагоприятни и нехуманни условия за изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“** по смисъла на чл. 3 от ЗИНЗС, като в тази сума се включват:

- в периода 11.02.20г. до 11.02.21г. - 1464лв. обезщетение за вреди, поради наличие на множество хлебарки и дървеници в спалното помещение;
- в периода 12.02.21г. до 11.02.22г. - общо 730лв., обезщетение за вреди, поради наличие на хлебарки.

ОТХВЪРЛЯ иска за горницата над присъдената сума до претендирания размер от 50 000лева, като неоснователен и недоказан.

ОСТАВЯ БЕЗ РАЗГЛЕЖДАНЕ и ПРЕКРАТЯВА делото по отношение претенцията за обезщетяване на неимуществени вреди, претърпени в периода 12.02.21г. до 11.02.22г. в резултат от наличието в спалното помещение на дървеници.

Решението подлежи на обжалване в 14 - дневен срок от съобщаването му на страните, с касационна жалба пред тричленен състав на Административен съд София -град.

СЪДИЯ: